



Monumentnummer*: 523081

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 17 december 2001
Kadaster deel/nr 82894/3

Woonplaats* Appeltern
Gemeente* West Maas en Waal
Provincie* Gelderland

Kadastrale gemeente* Appeltern
Sectie* O
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 622

Omschrijving**

Inleiding

De R.K. KERK, gewijd aan de H. SERVATIUS, is een in 1906-1907 naar een ontwerp van architect C. Franssen gebouwde, neogotische basiliek met toren, staande aan de Maasdijk. Naast de kerk staat een H. HARTBEELD, vervaardigd door Jan Custers uit Eindhoven in 1930. In het kerkportaal is een gedenksteen aangebracht met de tekst: 'EX DONIS CONSTRUXIT / 7 DEC. - P.L.P. - 1906 / MGR F LAMBERMONT PASTOOR APPELTERN / C. FRANSSSEN ARCHITECT ROERMOND / J. PALMEN UITVOERDER VENLO'.

Doordat de kerk met haar lengte-as vrijwel loodrecht op het dijklichaam is gesitueerd, was de architect genoodzaakt een omvangrijke onderbouw te projecteren onder het priesterkoor en de twee aansluitende schiptraveeën. Volgens de bouwtekeningen is rekening gehouden met een partiële beschildering van de kerk, die in 1914 ook is gerealiseerd.

Het voorplein voor de kerk wordt omsloten door een bakstenen muurtje.

Omschrijving

De lengte-as van de kerk is noord-zuid gericht met het priesterkoor naar het noorden en de toren met de ingangsegevel naar het zuiden. De neogotische kerk heeft een driebeukige basilicale opzet en is gebouwd op een rechthoekig grondplan met een vijfachtste afgesloten koor aan de noordzijde en een uitspringende vierkante toren aan de zuidzijde, die geflankeerd wordt door: links een polygonale doopkapel en rechts een traptoren. Ter weerszijden van het priesterkoor bevindt zich een twee bouwlagen hoge sacristieruimte, evenals het priesterkoor met onderbouw.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



De kerk is opgetrokken in baksteen. Natuursteen is toegepast voor de afzaten, dekplaten, cordonlijsten en vensterbanken. Het metselwerk is uitgevoerd in kruisverband. Rondom loopt een gemetselde plint, afgesloten met een natuurstenen band. Onder de dakrand van het schip, de zijbeuken en de toren zijn tandlijsten uitgemetseld. Het schip heeft een zadeldak met toelopende dakschilden van het koor. De sacristieruimten zijn gedekt door een zelfstandig, even afgewolft zadeldak. Lessenaardaken dekken de zijbeuken. De dakkapellen zijn voorzien van een klein wolfeind. De dakvlakken zijn gedekt met leien in maasdekking.

De symmetrische VOORGEVEL bestaat uit de naar voren gebouwde toren op een vierkante plattegrond, geflankeerd door links een polygonale doopkapel en rechts een traptoren. De gevelvlakken ter weerszijden van de toren vormen de rechte afsluiting van schip en zijbeuken.

De TOREN bestaat uit vier geledingen boven de plint. Ondiepe spitsbogige spaarnissen in de tweede en de derde geleding vormen de zeer sobere decoratie. De toegang bevindt zich in de toren aan de voorzijde en bestaat uit een houten dubbeldeur met smeedijzeren beslag, met een spitsboogvormig bovenlicht voorzien van glas-in-lood in bakstenen tracering, geplaatst in een inspringende omlijsting.

Boven de toreningang, in de tweede geleding, is een driedelige venstergroep opgenomen, die het zangkoor op de eerste verdieping in de toren verlicht. In een nis, die tussen de vier ondiepe spaarbogen van de derde geleding aan de frontzijde is opgenomen, bevindt zich een beeld van St. Servatius vervaardigd door J. Custers. De vierde geleding wordt ingenomen door een hoge klokkenverdieping met twee galmgaten in de vier gevels. De niet door steunberen of lisenen geschoorde toren wordt bekroond door een met leien in maasdekking beklede tot een achtkant ingesnoerde spits met kruis en haan.

De LINKERZIJGEVEL toont de vijf traveeën van het schip met ter linkerzijde de sacristie, koortravee en koorsluiting, en ter rechterzijde de uitgebouwde toren en de polygonale doopkapel. Het gevelvlak van de zijbeuk bevat vijf spitsboogvenster, voorzien van glas-in-lood. Tussen de vensters en op de hoeken zijn steunberen geplaatst. Tussen de steunberen van de derde travee zijn de biechtstoelen uitgebouwd. De lichtbeuk van het kerkschip bevat per travee twee van glas-in-lood voorziene lancetvensters. De traveeverdeling komt tot uitdrukking door de toepassing van lisenen.

De ACHTERGEVEL wordt gevormd door het uitgebouwde priesterkoor, dat bestaat uit een koortravee gevolgd door een vijfachtste sluiting. In het koor zijn spitsboogvormige vensters, voorzien van figuratief glas-in-lood geplaatst, tussen de steunberen.

De RECHTERZIJGEVEL toont de vijf traveeën van het schip met ter rechterzijde de sacristie, koortravee en koorsluiting, en ter linkerzijde de uitgebouwde toren en de traptoren. Het gevelvlak van de zijbeuk bevat vijf spitsboogvenster, voorzien van glas-in-lood. Tussen de vensters en op de hoeken zijn steunberen geplaatst. Tussen de steunberen van de derde travee zijn de biechtstoelen uitgebouwd. De lichtbeuk van het kerkschip bevat per travee twee van glas-in-lood voorziene lancetvensters. De traveeverdeling komt tot uitdrukking door de toepassing van lisenen.

Het INTERIEUR is grotendeels als schoon metselwerk uitgevoerd in rode en lichtgele baksteen, die in staand verband zijn verwerkt, zodanig dat zeven rode lagen worden afgewisseld met een lichte speklaag. Over het priesterkoor en de zijbeuken zijn stenen kruisribgewelven aangebracht; over het middenschip een spitsbogig houten tongewelf met gordelbogen, verstevigd door trekstangen. De wandopbouw van het middenschip bestaat uit een arcadereeks met in doorsnede kruisvormige pijlers. Tussen de arcaden en de lichtbeukvensters bevinden zich per travee twee blinde nissen. Zij vormen in feite de dichtgezette onderhelft van grote lancetten, waarvan de bovenhelft als lichtbeukvensters de schipruimte verlicht. De ribben van de kruisribgewelven in de zijbeuken rusten op forse

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



consoles met bladornament, uitgevoerd in witte steen. Op dergelijke consoles staan ook de heiligenbeelden in het middenschip, waarboven neogotische baldakijnen de bases vormen voor de met een kapiteel bekroonde schalken, die de gordelbogen van het tongewelf dragen. De gewelven van het koor worden gedragen door dito schalken, die op de koorvloer een basement bezitten. Tussen de steunberen van de middelste travee zijn biechtstoelen uitgebouwd.

De in steen overwelfde doopkapel tussen toren en linkerzijbeuk is slechts vanuit de toren toegankelijk. De kerk is in het eerste decennium na de bouw tussen 1907 en 1918 vrijwel geheel ingericht met meubilair en beelden die zijn gemaakt in het atelier van J. Custers uit Eindhoven. Voor de polychrome uitmontering werd een beroep gedaan op de glazeniers F. Nicolas en Zn. en de kerkschilder F. Kops.

Aan de Maasdijk rechts van de kerk staat een zandstenen H. HARTBEELD met de tekst: "H. HART VAN JEZUS / ZEGEN / APPELTERN". De beeltenis van de zegenende Christus staat op een sokkel onder een door een kruis bekroond ciborium.

Waardering

Aan de Maasdijk gelegen bakstenen, neogotische R.K. PAROCHIEKERK, gewijd aan H. SERVATIUS, basilicale opzet met toren met leien gedekt, gebouwd in 1906 - 1907 door architect C. Franssen; met H. HARTBEELD.

-\tVan architectuurhistorische waarde vanwege het bouwtype, de bouwstijl en de plaats in het oeuvre van C. Franssen en vanwege de gaafheid van hoofdvorm en detaillering en vanwege de gaafheid van het interieur en de inventaris.

-\tVan stedenbouwkundige waarde vanwege het silhouet van het dorpsbeeld en de gave relatie met de omgeving.

-\tVan cultuurhistorische waarde vanwege de verschijningsvorm en de bestemming als godshuis, welke zijn verbonden met de religieuze ontwikkeling van Appeltern aan het einde van de 19de eeuw. In cultuurhistorisch opzicht van belang voor de ontwikkelingsgeschiedenis van de R.K. kerk te Appeltern.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Parochiekerk